

ELS RÈPTILS

de Catalunya

calendari 2025

ELS RÈPTILS

Els rèptils son vertebrats majoritàriament terrestres (tot i que algunes espècies són aquàtiques) amb tot el cos recobert per escates (sense plomes ni pèls). Un dels grans avantatges evolutius dels rèptils, i que els diferencien dels amfibis i altres grups predecessors, és que reproductivament l'embrió està envoltat per la membrana **amniòtica** que el protegeix, l'aïlla i el manté amb el grau

d'humitat necessari, i també aporta els nutrients fins el moment del naixement.

Tradicionalment la definició de rèptil incloïa també totes les espècies fòssils amb característiques "reptilianes"; tanmateix actualment s'ha de desestimar aquesta classificació per resultar paraflètica amb les aus. De fet, segons estudis moleculars, filogenèticament un d'aquests grups de rèptils, el dels Crocodilia, tindria una relació més propera amb les aus i els dinosaures que amb la resta de grups de rèptils. D'aquesta manera, avui dia es tendeix a classificar totes les espècies de rèptils, juntament amb les aus, en la classe **Sauròpsida**.

Sargantana roquera. *Podarcis muralis*

©Agnès Soldevila Noguera

Escorçó ibèric. *Vipera latastei*

©Alejandro García-Salmerón

Els sauròpsids actuals es divideixen en cinc grups (quatre de rèptils, més les aus). D'aquesta manera els ordres de sauròpsids reptilians són: Testudines, Crocodilia, Rhynchocephalia i Squamata.

1 Els Testudines inclouen 365 espècies de tortugues terrestres, d'aigua dolça i marines.

2 Els Crocodilia inclouen 27 espècies de cocodrils, caimans, al·ligàtors i gavials.

3 Els Rhynchocephalia (o Sphenodontia) amb només una espècie, la tuatara, que presenta una

distribució actualment restringida a unes petites illes al nord de Nova Zelanda.

4 Els Squamata o escatosos, amb 11.612 espècies descrites de sargantanes, llargardaixos, varans, camaleons, iguanes, dragons, lludrions, vidriols, serpetes, colobres, boes, pitons, cobres, escurçons, cròtals i serps, etc.

DIVERSITAT DELS RÈPTILS A CATALUNYA

Serp de collaret atlàntica. *Natrix helvetica*

©Alejandro García-Salmerón

A Catalunya hi trobem actualment 37 espècies de rèptils amb poblacions reproductores, de les quals tres introduïdes en temps recents i una --la serpeta cega-- presumptament extingida. D'altra banda, a tot l'àmbit de la península Ibèrica es troben 61 espècies de rèptils (de les quals sis introduïdes en temps recents). És a dir que si el territori de la península Ibèrica, amb una superfície de 583,254 km² resulta ser un dels llocs amb major diversitat de rèptils d'Europa; a Catalunya, amb una superfície de 32,114 km² --només el 5'5% de la superfície ibèrica--, trobem

el 60,6% de totes les espècies de rèptils presents a dita península, sens dubte tot un pessic gens menyspreable.

Aquesta diversitat és deguda a que en el nostre petit territori trobem una gran varietat d'ambients bioclimàtics, començant pels d'influència atlàntica a la Val d'Aran i acabant pels mediterranis, que abasten la majoria del territori. Tanmateix, en zones altes de la serralada pirinenca trobem espècies pròpies de l'estatge bòreo-alpí (amb fins i tot endemismes locals), i en zones de boscos humits trobem

Sargantana pirinenca. *Iberolacerta bonnali*

©Alejandro García-Salmerón

altres espècies pròpies de la regió euro-siberiana (generalment ben distribuïdes per sectors centreeuropeus). D'altra banda, dins dels ambients mediterranis podem diferenciar entre els ambients forestals eixuts, on trobem les espècies típicament mediterrànies, i els ambients de matollars continentals eixarregits i litorals meridionals, on podem trobar també espècies termomediterrànies, adaptades als ambients més àrids i predesèrtics.

El nivell d'endemicitat resulta elevat a nivell ibèric, ja que en aquesta península es van poder refugiar moltes espècies al

llarg dels períodes glacials del Plistocè. Tanmateix a nivell català també trobem alguns quasi endemismes, entre ells s'han de destacar dues espècies de sargantanes pirinenques del gènere *Iberolacerta*, i també s'ha d'esmentar la subespècie pirinenca de llargardaix àgil (*Lacerta agilis garzoni*), endèmica del Pirineu oriental. També com a particularitats, a la Val d'Aran trobem la serp de collaret atlàntica (*Natrix helvetica*), que tot i que es distribueix per Europa occidental, fora de la Val d'Aran, no es present a cap lloc de la península Ibèrica.

DIVERSITAT DELS RÈPTILS A CATALUNYA

Les tortugues

Al nostre país trobem tortugues tant de terra, com és el cas de la tortuga mediterrània; tortugues d'aigua dolça, com la tortuga d'estany i la de rierol, a les quals hem d'afegir algunes espècies exòtiques introduïdes i establertes, com la tortuga d'aigua americana; i a aquestes s'han d'afegir també les tortugues marines, amb una espècie reproductora, la tortuga careta i d'altres tres espècies de presència ocasional, com la tortuga llaüt, la tortuga verda i la tortuga bec de lloro.

La tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*) actualment present en diferents sectors litorals i prelitorals protegits de Catalunya; la tortuga d'estany (*Emys orbicularis*) que manté poblacions petites i aïllades, bàsicament en deltes i aiguamolls litorals, rius i canals d'escàs corrent, però també en estanys de planures prelitorals

i fins i tot puntualment a l'interior del país, i la tortuga de rierol (*Mauremys leprosa*), present en ambients aquàtics mediterranis on es troba preferentment en cursos fluvials i estanys de la franja litoral i prelitoral, penetrant en alguns punts de la Catalunya interior, com ara la plana de Lleida. Tanmateix algunes d'aquestes poblacions són fruit de programes de reintroducció, com ara la tortuga d'estany a l'Estany d'Ivars o la tortuga mediterrània a les Garrigues. La tortuga careta (*Caretta caretta*) és l'espècie de tortuga marina més comuna a la Mediterrània occidental. En el segle passat les dades de postes a les platges catalanes eren totalment anecdòtiques. Tanmateix, en el s.XXI han anant augmentant progressivament i en la darrera dècada les postes al litoral català tendeixen a donar-se tots els anys.

Tortuga careta. *Caretta caretta*

©Alejandro García-Salmerón

Les sargantanes i els llangardaixos

A Catalunya podem observar quatre espècies de llangardaixos: A la serra dels Ports de Tortosa-Beseit es troba el fardatxo cendrós (*Timon nebadensis*), mentre que a la resta de la Catalunya mediterrània trobem el seu parent el llangardaix ocel·lat (*Timon lepidus*). Les altres dues espècies de llangardaixos són el lluert (*Lacerta bilineata*), present en sectors pirinencs i de la Catalunya humida, fins a l'E del Solsonès, i el llangardaix pirinenc (*Lacerta agilis*), només present en poblacions aïllades a la Cerdanya i el Ripollès.

Pel que fa a les sargantanes, podem trobar nou espècies autòctones, més altres dues introduïdes recentment. Tres espècies del gènere *Iberolacerta*, presents de manera localitzada en localitats d'alta muntanya pirinenques, la sargantana pallaresa (*I. aurelioi*), la sargantana aranese (*I. aranica*)

i la sargantana pirinenca (*I. bonnali*). També en localitats d'altitud i humides pirinenques trobem la sargantana de mollera (*Zootoca vivipara*), pròpia d'herbassars inundables. Una altra espècie pròpia de sectors pirinencs i que penetra per la Catalunya humida fins sectors de l'Alt Urgell i el nord del Pallars Jussà és la sargantana roquera (*Podarcis muralis*). Del mateix gènere i molt més estesa per la major part del territori català d'influència mediterrània és la sargantana ibero-provençal (*P. liolepis*). Finalment, tenim altres tres sargantanes presents en sectors mediterranis, una present en quasi tots els hàbitats disponibles, la sargantana cuallarga (*Psammodromus algirus*), i les altres dues, la sargantana cendrosa (*Psammodromus edwardsianus*) i la sargantana cua-roja (*Acanthodactylus erythrurus*), més pròpies d'ambients àrids o termomediterranis.

Sargantana cuallarga. *Psammodromus algirus*

©Alejandro García-Salmerón

DIVERSITAT DELS RÈPTILS A CATALUNYA

Els dragons, els vidriols i els lludrions

Són dues les espècies de dragons presents en sectors d'influència mediterrània i que sovint els podem observar en entorns molt antropitzats i fins i tot en les pròpies habitacions humanes, el dragó comú (*Tarentola mauritanica*) i el dragó rosat (*Hemidactylus turcicus*). Els lludrions són uns petits llangardaixos amb les extremitats reduïdes i propis sobretot d'ambients herbacis, dels quals podem trobar dues espècies: el lludrió llistat (*Chalcides striatus*) presenta poblacions disperses en diferents sectors de Catalunya, evitant les zones més àrides

de la Plana de Lleida, mentre que el lludrió ibèric (*Chalcides bedriagai*) només el trobem localitzat a les Terres de l'Ebre. El vidriol o serp de vidre (*Anguis fragilis*) és un llangardaix d'aspecte serpentiforme i àpode, més propi d'ambients forestals o herbeis humits i que pot automutilar-se o "trencar-se" la cua fàcilment si és manipulada, d'ací el seu nom.

Vidriol europeu. *Anguis fragilis*

©Alejandro García-Salmerón

Les serps

Escorçó pirinenc. *Vipera aspis*

©Alejandro García-Salmerón

Pel que fa a les serps de mida gran tenim la serp verda i groga (*Hierophis viridiflavus*), present al Pirineu; la serp d'Esculapi (*Zamenis longissimus*), que la trobem preferentment en boscos humits i de ribera de la Catalunya septentrional, fins el vessant N del Montsec; mentre que altres tres espècies, la serp blanca (*Zamenis scalaris*), la serp verda (*Malpolon monspessulanus*) i la serp de ferradura (*Hemorrhois hippocrepis*), resulten pròpies de la Catalunya mediterrània. Altres tres espècies de serps de mida mitjana, pròpies d'ambients aquàtics, del gènere *Natrix*: la serp d'aigua (*N. maura*), de llarg la més

estesa arreu, la serp de collaret ibèrica (*N. astreptophora*) i la serp de collaret atlàntica (*N. helvetica*). Dues serps de mida petita del gènere *Coronella*, sauròfagues i d'activitat crepuscular, la serp llista septentrional (*C. austriaca*) present al Pirineu i Prepirineu interior i la serp llista meridional (*C. girondica*) estesa per gairebé tot Catalunya menys zones del Pirineu. A aquest llistat de serps s'hi han d'afegir les dues espècies amb més mala fama, malgrat la positiva tasca que realitzen de control de micromamífers, l'escorçó pirinenc (*Vipera aspis*) i l'escorçó ibèric (*Vipera latastei*).

L'accelerada

antropització del planeta està portant molts canvis que afecten a tots els ecosistemes de la terra i ho estan fent a diferents nivell alhora, destruint espais naturals, transformant-los en zones urbanes, en àrees industrials, en espais conreats, etc. Tanmateix, aquests i altres canvis

afecten també a la climatologia, que alhora sinèrgicament també transforma l'entorn natural. Altres afectacions degudes al tràfic i comerç estan provocant moviments d'espècies a escala mundial (i de patògens associats) amb introduccions d'espècies exòtiques en tots els continents i illes, que estan alterant els ecosistemes i desplaçant les espècies nadiues. Els rèptils, com altres grups faunístics, es veuen afectats per aquestes i altres amenaces.

La transformació del medi produïda pel canvi d'usos del sòl és la primera causa del declivi dels rèptils a Catalunya. La primera línia de la costa ha patit grans transformacions lligats a la urbanització i el turisme, que han comportat el rebliment de la major part d'estanys litorals, l'eliminació d'espais dunars i l'artificialització de les platges, que són regularment netejades amb maquinària i hiperfreqüentades en període estival. Les sargantanes de sorolls i les tortugues d'aigua són les principals perjudicades per aquest procés. Els espais més fèrtils, els deltaics, les planes interiors i els trams mitjans i baixos de les conques fluvials han estat els segons més transformats, per grans polígons industrials, infraestructures de comunicació i/o per la intensificació agrícola. Moltes han estat les espècies de rèptils perjudicades, entre les que destaquen les tortugues d'estany i rierol.

El canvi climàtic afecta sens dubte

AMENACES PER A LES POBLACIONS DE RÈPTILS

a les nostres espècies de rèptils, encara que per a unes espècies les conseqüències són força més dramàtiques que per a d'altres. Per exemple, les espècies que viuen en àrees de distribució molt limitades i en hàbitats d'alta muntanya molt específics, com és el cas de les sargantanes del gènere *Iberolacerta*, la

sargantana de mollera o el llargardaix pirinenc experimenten una reducció del seu habitat degut a que el canvi climàtic està provocant que el bosc pugi de cota i, al mateix temps, la bonança climàtica afavoreix que les espècies de terra baixa i muntanya mitjana colonitzin els hàbitats alpins, entrant-hi en competència.

La introducció intencionada o involuntària d'espècies al·lòctones resulta una amenaça per a nombroses espècies autòctones de rèptils, ja sia per competència pel territori o per depredació. D'altra banda, certs canvis en la cadena tròfica, com la manca de grans predadors com ara els llops, que poden controlar poblacions de grans mamífers, està provocant localment proliferacions molt importants d'algunes espècies com ara senglars, que porten certs desequilibris ecològics i estan afectant negativament moltes poblacions de rèptils. En aquest sentit cal destacar també la important incidència negativa que tenen els gats ferals o domèstics en règim de semi-llibertat, tant en cases aïllades com als afores dels pobles, així com en solars i espais enjardinats dins de zones urbanes, atès que provoquen disminucions dràstiques i fins i tot desaparicions locals de moltes espècies de rèptils, entre les quals destaca la sargantana bruna (*Podarcis liolepis*), fins fa pocs decennis molt comuna i cada cop més escassa.

Llangardaix pirinenc. *Lacerta agilis*

©Alejandro García-Salmerón

Sargantana ibero provençal. *Podarcis liolepis*

©Alejandro García-Salmerón

EXPLOTACIONS, ESPOLIS, COMERÇ I REMEIS TRADICIONALS AMB RÈPTILS

Tortuga de rierol. *Mauremys leprosa*

©Alejandro García-Salmerón

D'algunes espècies de rèptils es coneix que ha variat la seva distribució en el decurs del temps en el territori català. Així, per a la tortuga mediterrània hi ha restes que testimonien una pretèrita distribució Ibèrica que arribava fins el sud peninsular; el perquè de la seva desaparició i quan va esdevenir es desconeix amb exactitud, però el fet és que només ha arribat fins els nostres dies la població alberesa de l'Alt Empordà. Durant el passat segle, tal com ens relata Joan Mayol, es té constància d'un gran comerç de tortugues mediterrànies importades d'exemplars recollits a Menorca, per proveir les botigues d'animals de Barcelona. Sembla que en aquesta illa hi va haver una xarxa de pastors i pagesos que les aplegaven per a

intermediaris i exportadors.

A la monografia de 1919, Joaquim Maluquer cita la tortuga de rierol a Catalunya exclusivament de localitats del nord de l'Alt Empordà. Com a mínim, al llarg de la dècada dels anys setanta i primers anys del vuitanta del segle passat, aquesta espècie va patir un comerç a gran escala que procedia, segons els venedors, de Badajoz i sens dubte havien de tenir una important xarxa de recollida per arreplegar tants exemplars, ja que arribaven en grans quantitats i eren repartides entre diferents comerços. La magnitud d'aquest comerç és comparable a la que es va viure posteriorment amb les importacions de tortugues d'aigua nord-americanes; d'aquesta manera, l'àmplia dispersió actual

Tortuga d'aigua americana. *Trachemys scripta*

©Alejandro García-Salmerón

a Catalunya de la tortuga d'aigua americana i —molt probablement— també en part de la tortuga de rierol, podria tenir l'origen en alliberaments incontrolats producte del seu comerç. D'altra banda, es té constància d'importacions massives de tortugues d'estany de Menorca cap a Barcelona amb la finalitat d'aprofitar el seu greix lubricant per a maquinàries (Mayol 1985, *Rèptils i Amfibis de les Balears*, Ed. Moll). És evident que tot això avui en dia ja no succeeix, però també cal no oblidar-ho.

Fins als anys setanta del passat segle, molt ocasionalment, es podien veure en peixateries de mercats alguns exemplars capturats de tortugues marines. Realment a Catalunya la tradició culinària no inclou el consum de tortugues marines, tanmateix de manera aïllada aquest fet ha succeït: Així, l'any 1992, es van decomissar a Barcelona 54 exemplars adults de tortuga careta que

estaven emmagatzemats en un hotel per al seu consum.

El comerç al nostre país d'altres rèptils com ara serps, llargardaixos, camaleons, etc. per a ser venuts com a mascotes tradicionalment s'ha basat en la importació d'espècies exòtiques i per sort a dia d'avui sembla que tendeix a minimitzar-se i potser a desaparèixer. Tampoc a Catalunya s'han consumit tradicionalment aquestes espècies, tanmateix si que en alguns casos en temps passats havien estat víctima de formules magistrals de la medicina tradicional en ambients rurals, com ara el famós "ungüent de serp" o el "caldo de serp" per al qual es feien servir serps blanques. D'aquesta mateixa espècie es podria extreure, segons el cas, la carn, la pell, la llengua o el greix, amb els que es feien diferents remeis per curar suposadament afeccions molt diverses.

ESPÈCIES INVASORES I EXÒTIQUES D'INTRODUCCIÓ RECENT

Sargantana de les Pitiüses. *Podarcis pityusensis*

©Alejandro García-Salmerón

A Catalunya tenim diferents espècies que, tot i haver evolucionat fora del nostre país, en algun moment possiblement històric van penetrar dins els nostres ecosistemes i, tant si van arribar antròpicament com si ho van fer per expansió natural recent, han aconseguit conquerir bona part del nostre territori i són considerades com espècies totalment adaptades i actualment es consideren pròpies de la nostra fauna herpetològica. Aquest seria el cas dels dragons rosat i comú o de la serp verda. Tanmateix, també hi ha d'altres espècies establertes més recentment, estem parlant d'espècies al·lòctones i en alguns casos considerades invasores, que poden perjudicar a les nostres espècies natives,

ja sigui per competència, predació o per aportació i/o transmissió d'agents patògens.

- **La tortuga d'aigua americana** (*Trachemys scripta*) va començar a veure's en llibertat a Catalunya a principis de la dècada dels vuitanta del passat segle, però no va ser fins la dècada següent, pocs anys després de l'inici de les importacions massives, quant es van detectar les primeres reproduccions a la natura. La seva comercialització està prohibida des del 2015 i al llarg del present segle s'han realitzat nombrosos controls i s'han retirat de la natura milers d'exemplars, mitigant així el seu impacte negatiu, però no s'ha

aconseguit l'erradicació d'aquesta espècie invasora que segueix en expansió i que és actualment una espècie comuna en molts ambients aquàtics de gran part del territori català.

- **La sargantana italiana** (*Podarcis siculus*) es va localitzar l'any 2011 una població vinculada a un viver de jardineria al municipi de Sant Celoni, d'on es van poder analitzar mostres i es va comprovar que hi havia coincidència amb la importació que aquesta empresa realitzava d'unes oliveres procedents del sud d'Itàlia. Es tracta d'una espècie amb poblacions introduïdes en diferents indrets de la mediterrània i fins i tot a Amèrica. En l'àrea d'aquest viver entra en competència amb dues sargantanes autòctones, la roquera i la iberoprovençal i s'ha constatat la seva

sortida en zones pròximes al recinte. Recentment s'ha detectat una segona població d'aquesta espècie a Catalunya, també en una empresa vinculada amb la importació de plantes a la Jonquera.

- **Per a la sargantana de les Pitiüses** (*Podarcis pityusensis*) a l'any 1991, es va donar a conèixer la presència d'una important població urbana al centre de la ciutat de Barcelona. Diferents remodelacions urbanes d'aquest entorn, ha reduït considerablement aquesta població que avui encara està present de manera molt localitzada. Com a curiositat aquesta població coincideix amb la subespècie de l'illa d'Eivissa, que en l'actualitat es troba en una forta regressió per la introducció d'ofidis al·lòctons en aquesta illa.

Transport oliveres a Catalunya

©Xavier Rivera

PROTECCIÓ, LEGISLACIÓ I ESPÈCIES AMENAÇADES

Totes les espècies de rèptils autòctons a Catalunya es troben protegides per la llei, tanmateix algunes espècies mereixedores de més protecció estan incloses al *Catàleg de fauna salvatge autòctona* amenaçada de la Generalitat (Decret 172/2022) en diferents categories segons l'estat de les seves poblacions, en aquest sentit a Catalunya tenim una espècie considerada extingida, la serpeta cega. Cinc espècies en perill d'extinció, la tortuga mediterrània, la tortuga d'estany, el llargardaix pirinenc i les sargantanes pallaresa i aranesa. I altres sis espècies catalogades com a vulnerables, la tortuga careta, el lludrió ibèric, l'escurçó ibèric i les sargantanes cendrosa, cua-roja i pirinenca.

PROJECTES DE CONSERVACIÓ

Sargantana cua-roja. *Acanthodactylus erythrurus*

©Alejandro García-Salmerón

A Catalunya s'han desenvolupat alguns projectes de conservació destinats a afavorir determinades poblacions de rèptils, en aquest sentit destaquen molt especialment tres projectes per a tres espècies de tortugues: la mediterrània, la d'estany i la careta. Tanmateix, també hi ha d'altres projectes de conservació i recuperació, com ara els realitzats per algunes poblacions de **tortuga de rierol** en diferents espais protegits de

Catalunya; també seria el cas de les tasques realitzades per a la preservació de la **sargantana cua-roja** a les platges dels Salats i els Muntanyans a Torredembarra (Tarragonès), gestionades pel GEPEC-EdC en conveni amb la Generalitat i l'Ajuntament de Torredembarra; o el cas similar realitzat al Delta del Llobregat per part del Consorci d'aquests Espais Naturals, per a conservar les poblacions de **sargantana cendrosa**. L'any 1981 es va fundar la Societat Catalana

d'Herpetologia, una entitat sense afany de lucre amb els objectius d'estudiar, divulgar i conservar les poblacions dels amfibis i dels rèptils de Catalunya i els seus hàbitats. Actualment desenvolupa projectes sobre l'estat de les poblacions i elaboració d'un pla de recuperació per al llargardaix pirinenc; avaluacions sobre l'estat de les poblacions de sargantanes cua-roja i cendrosa a les comarques de Tarragona i també porta a terme un projecte de conservació de la tortuga mediterrània a una finca de l'Albera.

Al nostre país, el projecte per a la recuperació de la **tortuga mediterrània** va començar l'any 1984 amb els primers passos per a la creació del Centre de Recuperació de Tortugues de l'Albera (CRT), poc després a l'any 1985 a Masquefa es va afegir el COMAN (actualment CRARC) i, en aquests centres va començar uns projectes de reproducció en captivitat per a reintroduir l'espècie i crear nuclis reproductors en espais protegits. D'aquesta manera a la població inicial de l'Albera, van afegir-se d'altres als Parcs Naturals del Delta de l'Ebre i el Garraf, als que posteriorment es van afegir uns altres a la serra de la Llavèria, els Ports, el Montsant, el Cap de Creus, a l'E.I.N. del Gaià

i a les Garrigues, entre d'altres.

A la dècada dels anys vuitanta es va fer evident la situació de fort declivi per a la **tortuga d'estany** a Catalunya. Va iniciar-se al CRT de l'Albera el primer projecte de reproducció en captivitat per afavorir les poblacions de la conca del Ter. Poc després es va crear a Riudarenes l'ADEPAR (que posteriorment es transformaria en la Fundació Emys), amb l'objectiu de preservar especialment les poblacions de la Selva i la conca de la Tordera. Al delta de l'Ebre, l'Estació Biològica del Canal Vell va iniciar també un projecte amb reproducció en captivitat per afavorir les poblacions d'aquesta espècie. I paral·lelament, el CRARC va iniciar un programa similar per reintroduir l'espècie a l'estany d'Ivars i Vila-Sana, el 2010, i des del 2017 que hi ha constància que es reproduïx de forma natural en aquest espai natural del Pla d'Urgell.

Pel que fa a la **tortuga careta**, a principis dels anys noranta del segle passat un grup de voluntaris van començar a donar resposta clínica a les tortugues marines ferides que arribaven a la costa o que havien estat capturades per pescadors i patien lesions. I l'any 1996 va crear la Fundació per a la Conservació

i Recuperació d'Animals Marins (CRAM), amb una seu inicial a Premià de Mar i des de l'any 2011 a les noves instal·lacions al Prat de Llobregat. Aquesta entitat du a terme la vigilància de nius al litoral i, si s'escau, el trasllat a les instal·lacions del CRAM de part de la posta d'alguns nius per maximitzar-ne la supervivència.

Tortuga mediterrània. *Testudo hermanni*

©Nil Torres Orriols

Dragó rosat. *Hemidactylus turcicus*

©Alejandro García-Salmerón

Dragó comú. *Tarentola mauritanica*

©Alejandro García-Salmerón

Serp de collaret ibèrica. *Natrix astreptophora*

©Felix Fernández

Serp de collaret ibèrica. *Natrix astreptophora*

©Alejandro García-Salmerón

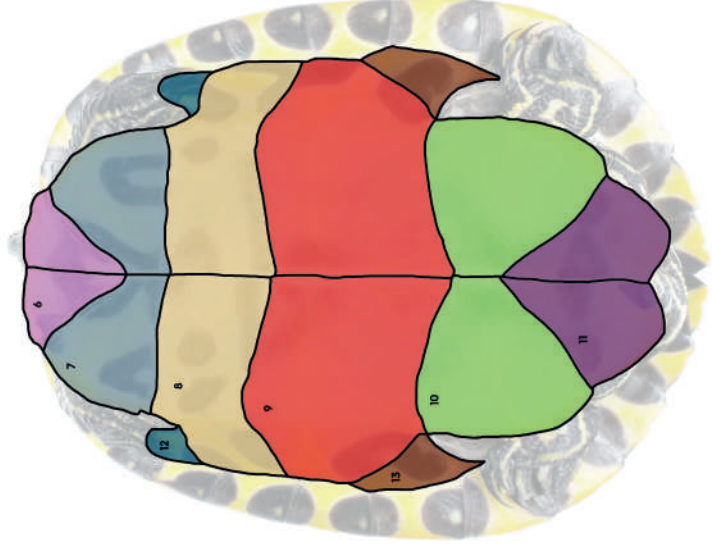
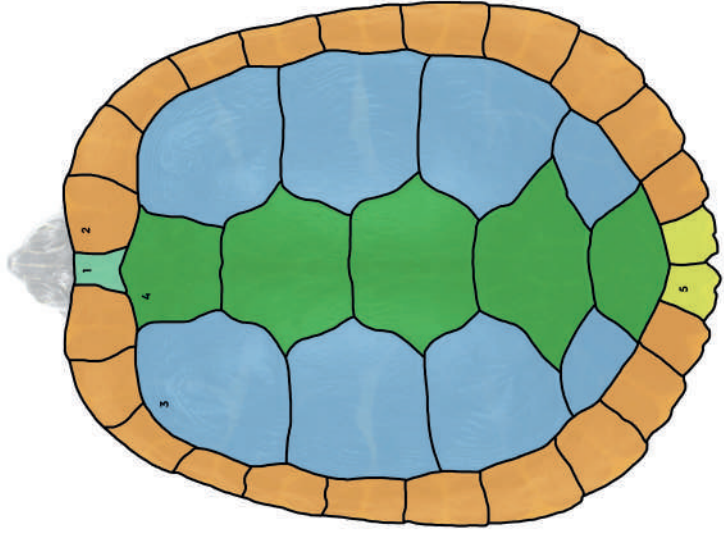
Serp d'aigua. *Natrix maura*

©Xavier Rivera

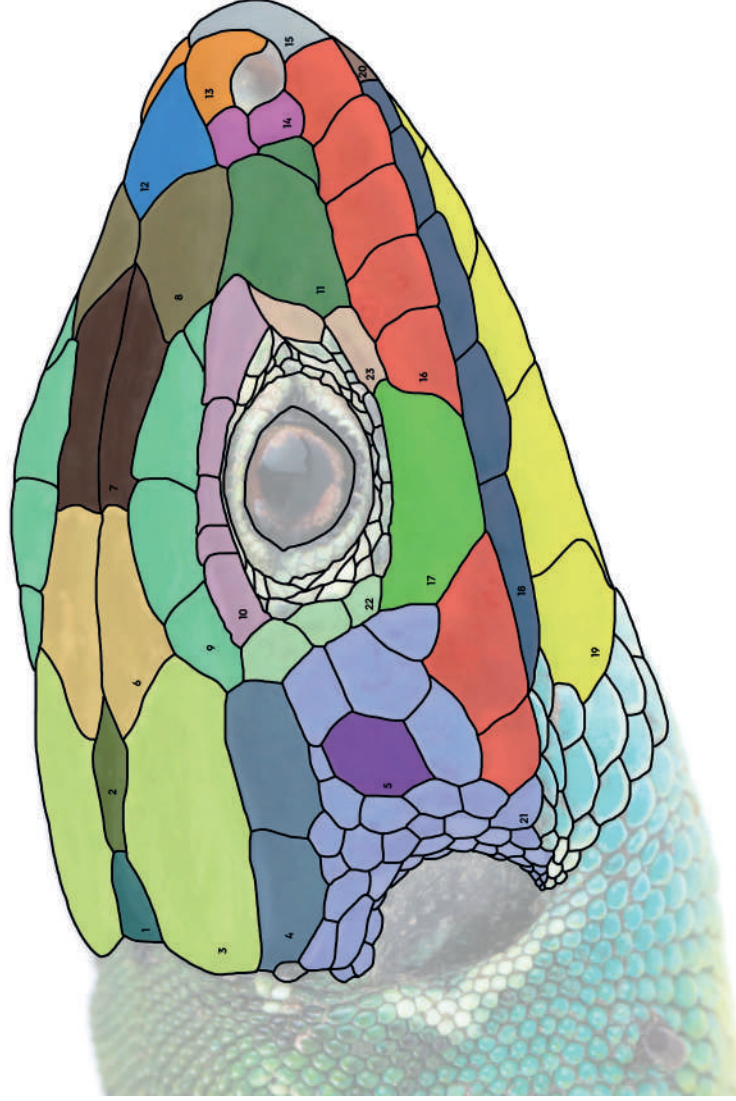

Serp de ferradura. *Hemorrhois hippocrepis*

©Alejandro García-Salmerón

1. Nuchal
2. Marginal
3. Costal
4. Vertebral
5. Supracaudal
6. Gular
7. Humeral
8. Pectoral
9. Abdominal
10. Femoral
11. Anal
12. Axillary
13. Inguinal

1. Occipital
2. Interparietal
3. Parietals
4. Supratemporals
5. Massetèrica
6. Postfrontals
7. Frontals
8. Prefrontals
9. Supraoculars
10. Supraciliars
11. Loreals
12. Internasal
13. Supranasals
14. Postnasals
15. Rostral
16. Supralabials
17. Subocular
18. Infralabials
19. Submaxillars
20. Mental
21. Temporals
22. Postoculars
23. Preoculars

GENER

		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

LA TORTUGA D'ESTANY

Emys orbicularis. La trobem en molts països mediterranis i alhora és l'espècie de tortuga que presenta les poblacions més septentrionals de tot el món, arribant a Lituània i Letònia. És una espècie que ha patit una forta regressió en molts països europeus, especialment del centre del continent, però també al nostre país. Al segle passat les poblacions a Catalunya van quedar molt reduïdes i aïllades; i per evitar la seva desaparició s'han dut a terme diferents projectes de conservació que encara avui dia resulten necessaris.

plusfresc:
de Lleida

A Plusfresc ho donem tot
per fer-ho bé, per a tu.

el SÚPER
QUE
T'estima

PIRINEUS
DEL MEDITERRANI A L'ATLÀNTIC
GUIA IL·LUSTRADA
PER CONÈIXER
LA NATURA

Una guia inèdita i única de tots els
PIRINEUS,
per descobrir la seva
NATURA I ESTIMAR-LOS

guia-pirineus-ipcena.jimdosite.com

FEBRER

27	28	● 29	30	31	1	2
3	4	☾ 5 Dia mundial de les zones humides	6	7	8	9
10	11	○ 12	13	14	15	16
17	18	19 ☾ 20	21	22	23	24
25	26	27 ● 28	29	30	31	2

EL DRAGÓ COMÚ

Tarentola mauritanica, és una espècie afavorida per l'antropització del medi. La trobem sovint en construccions humanes, i també en espais naturals; alhora sembla beneficiar-se del canvi climàtic, havent colonitzat, en les darreres dècades, territoris interiors i pirinencs on abans era absent. D'activitat tant diürna com nocturna, pot enfilarse verticalment per parets ben llises degut a unes làmines amb propietats adhesives situades en la part inferior dels seus dits, el que li permet fugir i tenir activitat en llocs on no arriben molts dels seus potencials depredadors terrestres.

Regala't natura i país.

La primera guia pràctica per conèixer la natura de Catalunya.
en 570 pàgines i 1.670 il·lustracions, és una obra única en el mercat.

A LES PRINCIPALS LLIBRERIES DE CATALUNYA.

+ Ara si ets soci/a d'ipcena te la regalem nosaltres

Per a més informació: www.ipcena.org - Tel. 973 263 793

Mo
IPCENA
EdC Ecologistes de Catalunya

GUIA PRÀCTICA PER CONÈIXER LA NATURA DE CATALUNYA

MARÇ

24	25	26	27	● 28	1	2
3	4	5	☾ 6	7	8	9
10	11	12	13	○ 14	15	16
17	18	19	20	21	☾ 22	23
24	25	26	27	28	● 29	30
31						

Dia internacional de la dona treballadora

Dia internacional contra les preses

Dia internacional dels boscos

Dia internacional de l'aigua

EL LLUDRIÓ LLISTAT

Chalcides striatus és una espècie que quan percep perill fuig ràpidament amb ondulacions del seu cos, de tal manera que sembla nedar entre l'herba. Tot i que es troba distribuït en gran part del territori català, les seves poblacions s'han reduït i semblen estar força aïllades. El seu hàbitat preferit són fenassars i altres prats d'herbes altes; malauradament alguns d'aquests herbassars tendeixen a desaparèixer per la proliferació i l'extensió de les masses forestals, tot sovint degut a la dràstica reducció que ha patit la ramaderia tradicional.

EL BRUC

LA TEVA BENZINERA
PRODUCTES ECOLÒGICS

SERRADORA BOIX
www.serradoraboix.com

ABRIL

31	1	2	3	4	☾	5	6
7	8	9	10	11	12	☉	13
14	15	16	17	18	19		20
☾ 21	22	23	24	25	26	●	27
28	29	30	1	2	3		4

Dia internacional de la Terra

EL LLANGARDAIX OCEL·LAT

Timon lepidus pot assolir fins a uns 70 cm de longitud total. Es tracta del llangardaix més gran d'Europa. El podem trobar a la major part del territori català, on resulta una espècie típica dels ecosistemes mediterranis i una peça clau en la piràmide ecològica de la que se n'aprofiten molts mesodepredadors.

Recentment s'ha elevat a nivell específic el fardatxo cendrós *Timon nevadensis* present al sud-est i a l'est de la península Ibèrica i que a Catalunya el podem trobar a la serra dels Ports de Tortosa-Beseit.

MAIG

28	29	30	1 Dia internacional dels treballadors	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20 Dia internacional de la Xarxa Natura 2000	21 Dia internacional de la biodiversitat	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	1

LA SERP VERDA

Malpolon monspessulanus és l'espècie d'ofidi més gran de Catalunya i de tota la península Ibèrica. Pot assolir fins a 190 cm de longitud, encara que es coneixen casos excepcionals de fins a 240 cm. S'alimenta principalment de rèptils i mamífers i només ocasionalment d'algunes aus. És una serp opistoglifa, amb dents verinoses tirades enrere i localitzades al fons del maxil·lar, amb funció d'accelerar la mort de les preses per evitar lesions digestives i facilitar la descomposició dels seus teixits; per aquesta raó resulta complicada l'inoculació en humans. A més el verí és d'escassa toxicitat per als essers humans.

26	● 27	28	29	30	31	1
2	☾ 3	4	5	6	7	8
			Dia Mundial del Medi Ambient			Dia internacional dels oceans
9	10	○ 11	12	13	14	15
16	17	☾ 18	19	20	21	22
						Dia internacional de les selves tropicals
23	24	● 25	26	27	28	29
30					Dia internacional de l'Alliberament LGTBI	

LA SERP LLISA SEPTENTRIONAL

Coronella austriaca és una serp de mida petita que a Catalunya la podem observar als Pirineus i a la Serra dels Ports de Tortosa-Beseit. S'alimenta preferentment de sargantanes i també d'altres rèptils. A la major part de la Catalunya mediterrània podem trobar un altre espècie molt semblant, la serp llisa meridional *Coronella girondica*. En els darrers decennis aquesta darrera espècie ha tingut una davallada molt important d'efectius, segurament influenciada per l'increment de la població del senglar i dels assentaments de colònies de gats ferals, i alhora per la gran davallada de les poblacions de sargantana iberoprovençal, la seva presa principal.

Quiromassatge
CENTRE DE SALUT
ACUPUNTURA I NATUROPATIA

Rosend Renyé

Avinguda del Bosc, 7
25250 BELLPUIG (Lleida)
Tel. 973 321 315

monegal

Al bell mig d'una emblemàtica vall prepirinenca, "la Vall de Lord" a només 1 km de Sant Llorenç de Morunys, hem rehabilitat un mas amb l'únic objectiu de donar plaer al sentiment. La Natura i el clima generosos ens ajuden.

973 492 369 - 609 773 209
www.monegal.com
info@monegal.com

JULIOL

30	1 ☾	2	3	4	5	6
7	8	9 ○	10	11	12	13
14	15	16	17 ☾	18	19	20
21	22	23 ●	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

LA SERP DE COLLARET IBÈRICA

Natrix astreptophora és un ofidi de mida gran, que pot assolir fins a 120 cm. En els exemplars juvenils se'ls aprecia molt bé darrera del cap el típic collaret que els dona el nom i que és de color groguenc, enriquetat o orlat de negre. Tanmateix amb el creixement dels exemplars aquests collarets tendeixen a diluir-se. En canvi a la Val d'Aran hi viu la serp de collaret atlàntica *Natrix helvetica*, la qual manté el disseny del collaret també en els exemplars adults més vells. Aquestes serps s'alimenten preferentment d'amfibis, sobretot gripaus.

Distribuidor per LLeida de STORA-ENSO

pi i avet suec SETRA pi suec marca

ROYAL ~ RML ~ RWL

Produccions certificades

OBIOLS
BUENAS MADERAS

973 23 32 95 • Fax: 973 24 01 40
viana@llop-obiols.com

 PrintLleida

www.printlleida.com

- IMPRESSIÓ OFFSET
- IMPRESSIÓ DIGITAL
- ETIQUETES ADHESIVES EN BOBINA D'US ALIMENTARI
- PACKAGING SENSE TROQUEL
- PROVES D'IMPRESSIÓ
- ENQUADERNACIÓ
- CERTIFICACIÓ PEFC I SFC

AGOST

28	29	30	31	☾	1	2	3
4	5	6	7	8	○	9	10
11	12	13	14	15	☾	16	17
18	19	20	21	22	●	23	24
25	26	27	28	29	30	☾	31

L'ESCURÇÓ IBÈRIC

Vipera latastei és una serp de mida petita que no acostuma a passar dels 60 cm. Ha patit una important regressió de les seves poblacions gairebé arreu. Així ara resulta gairebé testimonial a la plana de Lleida i pràcticament es pot donar per desapareguda dels entorns metropolitans de Barcelona i Tarragona. Les principals poblacions lleidatanes es troben al Prepirineu. S'alimenta principalment de micromamífers i, en menor mesura, també d'altres rèptils i petites aus. És una serp verinosa, tot i que rarament té efectes greus en persones adultes sanes. Tanmateix, en cas de mossegada cal assistència mèdica immediata. Als Pirineus i l'Aran podem trobar una espècie molt similar, l'escurçó pirinenc *Vipera aspis*.

Regala't natura i país.

La primera guia pràctica per conèixer la natura de Catalunya. en 570 pàgines i 1.670 il·lustracions, és una obra única en el mercat.

A LES PRINCIPALS LLIBRERIES DE CATALUNYA.

+ Ara si ets fan de IPCENA te la regalem nosaltres

Per a més informació: www.ipcena.org - Tel. 973 263 793

GUIA PRÀCTICA
PER CONÈIXER
LA NATURA
DE CATALUNYA

plusfresc:
de Lleida

A Plusfresc ho donem tot
per fer-ho bé, per a tu.

el SÚPER
QUE
T'estima

© Alejandro García Salmerón

SETEMBRE

Mo
IPCENA

EdC Ecologistes de Catalunya

1	2	3 Dia internacional dels voltors	4	5	6 ○	7
8	9	10	11	12	13 ☾	14
15	16 Dia internacional de la conservació de la capa d'ozó	17	18	19	20 ●	21 Dia internacional de la Pau
22 Dia Mundial sense cotxes	23	24	25	26	27	28
29 ☾	30	1	2	3	4	5

LA SARGANTANA CUA-ROJA

Acanthodactylus erythrurus a Catalunya es distribueix per sectors càlids de la meitat meridional del país. La podem trobar especialment en soralls litorals ben conservats o en ecosistemes mediterranis oberts, com ara matollars o espais amb arbusts o arbres dispersos. Tanmateix, la forta transformació del cordó litoral i, per altra banda, la conversió d'erms en conreus, sovint per ampliacions de zones de regadiu, sembla haver contribuït a disminuir i aïllar les seves poblacions.

OCTUBRE

29	☾ 30	1	2	3	4	5
6	○ 7	8	9	10	11	12
☾ 13	14	15	16	17	18	19
20	● 21	22	23	24	25	26
27	28	☾ 29	30	31	1	2

Dia internacional dels ocells

LA SARGANTANA ARANESA

Iberolacerta aranica és una de les tres espècies de sargantanes endèmiques d'àrees restringides de l'Alt Pirineu. Aquesta sargantana només es troba en prats alpins i subalpins d'algunes muntanyes del nord de la Val d'Aran i alguns contraforts, propers ja en territori d'Arieja i l'Alta Garona. Les altres dues espècies presents als Pirineus són la sargantana pallaresa *I. aurelioi*, la trobem per sobre dels 2.100 m. al Pallars Sobirà, i en zones adjacents d'Andorra i de l'Arieja. I finalment, la sargantana pirinenca *I. bonnali*, que es troba al massís de la Maladeta i al Parc Nacional d'Aigües Tortes i Estany de Sant Maurici.

© Gerard Carbonell

NOVEMBRE

27	28	☾	29	30	31	1	2
3	4	○	5	6	7	8	9
10	11	☾	12	13	14	15	16
17	18	19	●	20	21	22	23
24	25	26	27	☾	28	29	30

EL VIDRIOL EUROPEU

Anguis fragilis és un saure àpode de cos serpentiforme que prefereix ambients forestals humits, tot i que també es pot trobar en horts i, al marge dels canals de reg, fins al cor de la Plana de Lleida. Sovint se'l pot observar entre la fullaraca buscant invertebrats com ara llimacs, caragols, cucs de terra, aranyes o larves d'insectes dels quals s'alimenta. Tanmateix, la proliferació de senglars està perjudicant també a aquesta espècie. El nom de vidriol o serp de vidre fa referència a la facilitat d'autotomitzar-se la cua, en cas d'ésser capturat. La femella de vidriol es ovovivípara i pareix directament entre unes 3 i 26 cries, generalment a finals de l'estiu.

fundació
SISCUARAN

"El sentit de la vida és.
una vida amb sentit."

Aquesta fundació vetlla per la solidaritat, amb els més necessitats
i el medi natural d'era **Val d'Aran**

PIRINEUS
DEL MEDITERRANI A L'ATLÀNTIC
GUIA IL·LUSTRADA
PER CONÈIXER
LA NATURA

Una guia inèdita i única de tots els
PIRINEUS,
per descobrir la seva
NATURA I ESTIMAR-LOS

guia-pirineus-ipcena.jimdosite.com

DESEMBRE

1	2	3	4 ○	5	6	7
8	9	10 ☾	11 Dia internacional de les muntanyes	12	13	14
15	16	17	18	19 ●	20	21
22	23	24	25	26 ☾	27	28
29	30	31	1	2 ○	3	4

LA SERP BLANCA

Zamenis scalaris és una espècie d'ofidi de mida gran que pot arribar a 120 cm de longitud i que habita en ecosistemes mediterranis, amb preferència per àrees de matollars i bosquines de terra baixa. En general es pot considerar una serp relativament abundant. El seu aliment principal són els micromamífers, tot i que a la primavera també pot alimentar-se de niuades d'aus. El nom "scalaris" fa referència al disseny de coloració que presenten els juvenils, amb dues línies longitudinals fosques al llarg de tot el dors, i entre elles unes línies transversals que les uneixen, com si fossin els esglaons d'una escala.

Guia dels rèptils de Catalunya

Societat Catalana d'Herpetologia

Gairebé una quarta part de les espècies de rèptils del món es troben en perill d'extinció.

Actuen com a bioindicadors, ja que la seva presència o absència reflecteix directament l'estat de salut de l'entorn natural.

Són una peça essencial del medi ambient i, per aquesta raó, mereixen una gran importància, així com ser respectats i protegits com qualsevol altre ésser viu del planeta.

Gener 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Febrer 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

Març 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29

Abril 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Maig 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Juny 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Juliol 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Agost 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Setembre 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Octubre 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Novembre 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29

Desembre 2026

Di	Dt	Dm	Dj	Dv	Ds	Dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Idea i proposta: Ipcena-Edc, Joan Vazquez

Textos: Xavier Rivera i Joan Maluquer

Fotografies: Alejandro García-Salmerón, Agnès Soldevila Noguera, Xavier Rivera, Nil Torres Orriols, Júlia Ferrer, Pedro Luna, Antonio Burguillos, Guillem Sagner, Gerard Carbonell, Felix Fernández

Il·lustracions: Carme Mora

Aplicació IA: Josep Giribet de Calidos

Col·laboració: Societat Catalana d'Herpetologia.

des de 1990 defensant la natura

Pl. dels Gramàtics, 2 baixos. 25002 Lleida facebook.com/ipcena
Tel i Fax: 973 263 793 ipcena@ipcena.org www.ipcena.org

col·labora
fes-te'n soci/a
IPCENA